

**Список використаних джерел:**

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. Відомості ВР України. 2002. № 36. Ст. 266. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Тарасова О.В. Теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності підприємств. Економіка харчової промисловості. 2012. 1. С. 37–41.
3. Шпикуляк О.Г. Мазур Г.Ф. Інноваційна діяльність у механізмі стимулювання агропромислового виробництва. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2014. 4. С. 73–77.
4. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: [монографія] / За ред. д. е. н., проф. С.М. Ілляшенка. Суми: Папірус, 2010. 621 с.
5. Чаплінський В. Р. Інноваційна активність в Україні, тенденції та перспективи розвитку. Ефективна економіка. 2020. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8435>.
6. Гринько Т. В. Сутність, складові та особливості категорії "інноваційна активність підприємства", Інвестиції: практика та досвід. № 8. 2010. С. 30–32.
7. Гречан П.Ю. Інноваційна активність у системі розвитку підприємства. Підприємництво та інновації. 2020. 1. С.29–32.
8. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр "Академія", 2000. 864 с.
9. Федулова І.В. Дослідження інноваційної активності промислового підприємства, <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/89df5b6e-bb5c-432b-aebf-3ec7094b2d79/content>
10. Ложачевська О. М., Гречан П. Ю. Інноваційна активність підприємства: аналіз існуючих підходів і методів оцінки. Економіка та держава. 2020. № 8. С. 53–55.
11. Касьян З. П. Аналіз та формування складових інноваційної активності підприємств легкої промисловості. Вісник КНУДТ. 2012. 2. С. 168–172.
12. Зайцева Л. О. Інноваційна активність компаній: оцінка тенденцій розвитку. Економіка та держава. 2020. № 12. С. 27–33.

### **1.5. Механізм модернізації бізнес-процесу фермерського господарства в забезпеченні соціально-економічного захисту**

**Фрунза С.А.,**

кандидат економічних наук, доцент,  
завідувач кафедри фінансів та бухгалтерського обліку,  
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті

Постійні зміни в процесах глобалізації економіки, формування відповідного розвитку фермерських підприємств зумовлюють вивчати та оновлювати підходи для ефективної побудови організаційно-економічного

механізму. Кожне підприємство має свою систему організаційної будови, в середині якої завжди відбуваються взаємопов'язані бізнес-процеси, що визначають напрямки розвитку усієї організаційної системи. Тому потрібне організаційно-економічне обґрунтування для розвитку сільськогосподарських підприємств. В її основні є система взаємопов'язаних механізмів, які спрямовані на зниження ступеня ризику та певних несприятливих наслідків.

Метою діяльності будь-якого підприємства є забезпечення ефективної організаційної структури та реалізації продуктивних бізнес-процесів. Більшість бізнес-процесів визначені певним набором бізнес-процедур, за рахунок яких здійснюється виробництво певних груп продуктів та послуг. Вони існують для впровадження основних функцій підприємства і повинні відповідати ієрархії цілей підприємства.

Невпорядкованість існуючої законодавчої бази, зміни у системі оподаткування це ті фактори, які впливають на тіньову господарську діяльність та неефективність бізнес-процесів в організації виробничої діяльності. Створення відповідної моделі організаційного процесу в бізнесі дозволяє полегшити швидкість передачі необхідної інформації, підвищувати рівень контролю у відповідному процесі. Відповідний ланцюг будови організації та складових бізнес-процесу полегшує сферу управління фермерського господарства. Для цього впроваджують автоматизовану систему бізнес-процесу, що дозволяє збільшити ефективність процесу виробництва та помислити конкурентні переваги між фермерськими господарствами.[1]

Земля – це основний ресурс, який забезпечує фермерське господарство, тому розглянемо його особливості застосування на прикладі Кіровоградської області.

За даними паспорту Кіровоградської області 2022 року, розподіл земельних ділянок за цільовим його призначенням та функціонування складається таким чином:

1. Сільськогосподарські угіддя: 82,6% від загальної території;
2. Рілля: 71,9%

Отже, основна частка земельного фонду Кіровоградської області забезпечується через використання ріллі. Інша складова, це: ліси, забудовані землі, води та ін. в

Продукція сільського господарства, забезпечує економіку України майже 5,2%; щодо рослинництва 5,8%; продукція тваринництва - 2,7% ; найменшу частку забезпечують роздрібна торгівля (2,7%), капітальні інвестиції (1,2%), експорт товару – 1,5%.

За цими даними можемо стверджувати, що рослинництво – це особливий напрямок діяльності, що має вагоме значення в економіці країни. Причому, частка продукції рослинництва – 90%, а тваринництва – 10% у виробництві продукції сільського господарства.

В Кіровоградській області (за паспортними даними 2022 року) налічується 3377 одиниць сільськогосподарських підприємств. З них фермерські господарства – 3157 одиниць, кооперативи – 65 одиниць.

Щодо обсягу виробництва основних видів сільськогосподарської продукції:

1. Культури зернові та зернобобові по всіх господарствах мали середню урожайність 55,4 ц з 1 га (при виробництві продукції рослинництва – 4981,1 т);
2. Буряк цукровий – 433,1 ц/га при виробництві 448,7 тис. т;
3. Соняшник – 26,3 ц/га при виробництві 1596,2 тис. т;
4. Картопля – 135,1 ц/га при виробництві 532 тис. т;
5. Культури овочеві – 152 ц/га при виробництві 259,3 тис. т.

За цими даними, можемо зазначити, що виробництво буряка цукрового має високий показник при високій врожайності.

В таблиці 1 зазначені дані, які визначають динаміку змін урожайності рослинних культур станом на 2021- 2022рр в Кіровоградській області.

*Таблиця 1*

**Обсяги урожайності рослинних культур в Кіровоградській області [3]**

| Рослинні культури | 2021 рік    |     | 2022 рік    |     | Зміни       |     |
|-------------------|-------------|-----|-------------|-----|-------------|-----|
|                   | тис.то<br>н | %   | тис.то<br>н | %   | тис.то<br>н | %   |
| Пшениця           | 1869        | 29  | 1625        | 32  | -224        | -14 |
| Кукурудза         | 2484        | 38  | 1773        | 34  | -711        | -29 |
| Ячмінь            | 535         | 8   | 437         | 8   | -98         | -18 |
| Гречка            | 2           | 0,3 | 3           | 0,5 | 1           | 5   |
| Соняшник          | 1596        | 25  | 1312        | 25  | -284        | -18 |
| Всього            | 6486        | 100 | 5150        | 100 | -1336       | -21 |

Враховуючи, показники попереднього року (2021 рік) на Кіровоградщині спостерігається динаміка по зменшенню врожайності зернових культур таким чином: пшениці на 244 тис. т; кукурудзи – 711 тис. т; ячмінь – 98 тис. т; гречка – 1 тис. т; соняшника на 284 тис. т.

По Україні в 2021 році, найвищими показниками врожайності соняшника були: Тернопільська (34,3 ц/га); Вінницька (33,1 ц/га); Черкаська (32,5 ц/га).

Значні втрати, які відбулися у 2022 році, пов'язані з такими факторами, як: неудосконалена структура апарату управління та організаційної структури, тому і спостерігається нераціональне використання ресурсів; повномасштабне

вторгнення країни агресора на територію країни. На зниження ефективності функціонування виробничих систем впливає і відсутність навичок працівників щодо використання новітніх технологій щодо землеробства та низький рівень діджиталізації агровиробництва [4].

Тому, є необхідність у визначення проблем, що пов'язані з процесом виробництва, напрямками скорочення витрат та визначення ефективних заходів для підвищення врожайності, враховуючи концепцію ощадливого виробництва.

Це можливо використовуючи такий підхід до управління, що орієнтований на дослідженні процесів, які впливають на зміну витрат в галузі рослинництва, і призводить до ефективного виробничого менеджменту. При цьому приділяючи особливу увагу до локального управління бізнес-процесами виробництва сільськогосподарської продукції; аналізу процесів за групами; обґрунтуванню з економічної точки зору наявного механізму виробництва.

Отже, загальними вимогами до структури управлінських витрат процесів, які характерні для продукції рослинництва є:

- впровадження нормування та планування витрат в бізнес-процесі (за видами, відповідальністю);
- оперативне проведення управлінського обліку, аналізу, контролю за витратами та тими хто відповідає;
- аналіз змін планових показників з фактичними;
- визначення напрямків оптимізації витрат забезпечуючи якість продукції.

З метою усунення характерних ризиків в аграрній сфері слід розглянути наступні напрямки підвищення організації виробничих процесів в сільськогосподарських підприємствах (рис. 1).

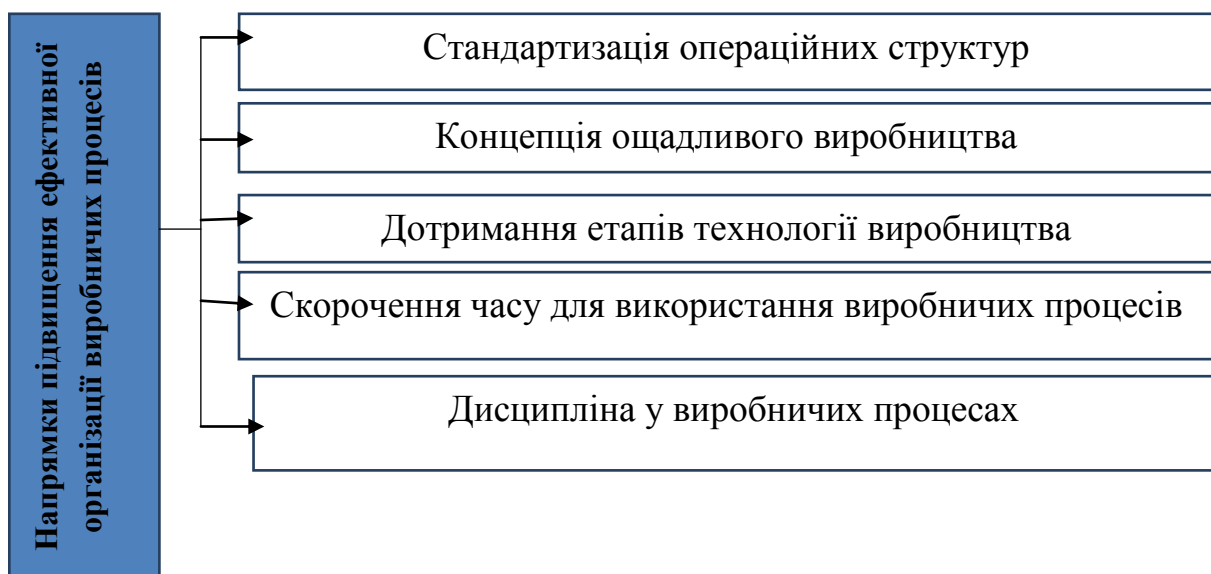


Рис. 1. – Напрямки підвищення ефективності в організації виробничих процесів в аграрних підприємствах

Раціональна організація використання ресурсів забезпечує конкурентоспроможність сільського господарства, що передбачає використання ефективної, прогресивної діяльності в організації бізнес-процесів. Для його забезпечення є потреба в ефективному моделюванні та аналізі бізнес-процесів які можуть застосовувати на підприємстві. Така раціональна модель визначає перспективні пропозиції для керівництва, трудових ресурсів, аналітиків щодо бачення оптимальних, уніфікованих технологій в роботі підприємства.

Кожний процес реалізації основного бізнес-процесу та операцій технологічно, організаційно впливає на витрати допоміжних та обслуговуючих бізнес-процесів. Щодо допоміжного процесу, а саме - управління він може бути направлений на:

- управління виробництвом: через доцільну організацію виробничого процесу; поєднуючи і використовуючи чинники виробництва; управління запасами як сировини так і матеріалів;
- управління персоналом: розробка стратегії використання персоналу в умовах сезонності роботи; навчання і розвиток персоналу; розробка системи мотивації;
- управління фінансами: розробка фінансової стратегії; забезпечення ліквідності; оптимальне використання фінансових ресурсів та їх контролю; бюджетування;
- управління якістю продукції: розробка системи якості; оцінювання та аналіз отриманих результатів від продукції і подальше вдосконалення.

Їх розподіл доцільно проводити залежно від перебігу в окремих структурних підрозділах підприємства. Це дозволяє вартість зменшити, уникнути помилок щодо тривалості та кількості бізнес-процесів, підвищити мотивацію персоналу.

Управління якістю в бізнес-процесі повинна починатися та закінчуватись маркетингом, адже: якісний продукт – стимулює попит. Тому організація повинна ретельно аналізувати ринок, вивчаючи потреби споживача.

У сучасних умовах для забезпечення покращення діяльності є потреба вивчати ринкове середовище забезпечуючи маркетинг та збут продукції внаслідок якого активізуються такі процеси як:

- зменшення кількості посередників;
- збільшення обсягу продажів через інтернет-торгівлю;
- впровадження новітніх технологій;
- зростання попиту на органічну продукцію;
- своєчасна та актуальна інформація щодо підтримки та розвитку малих та дрібних фермерських господарств.

Застосування цифрових технологій створює модернізацію в діяльності фермерських господарств та ефект масштабу виробництва (див. рис.2).

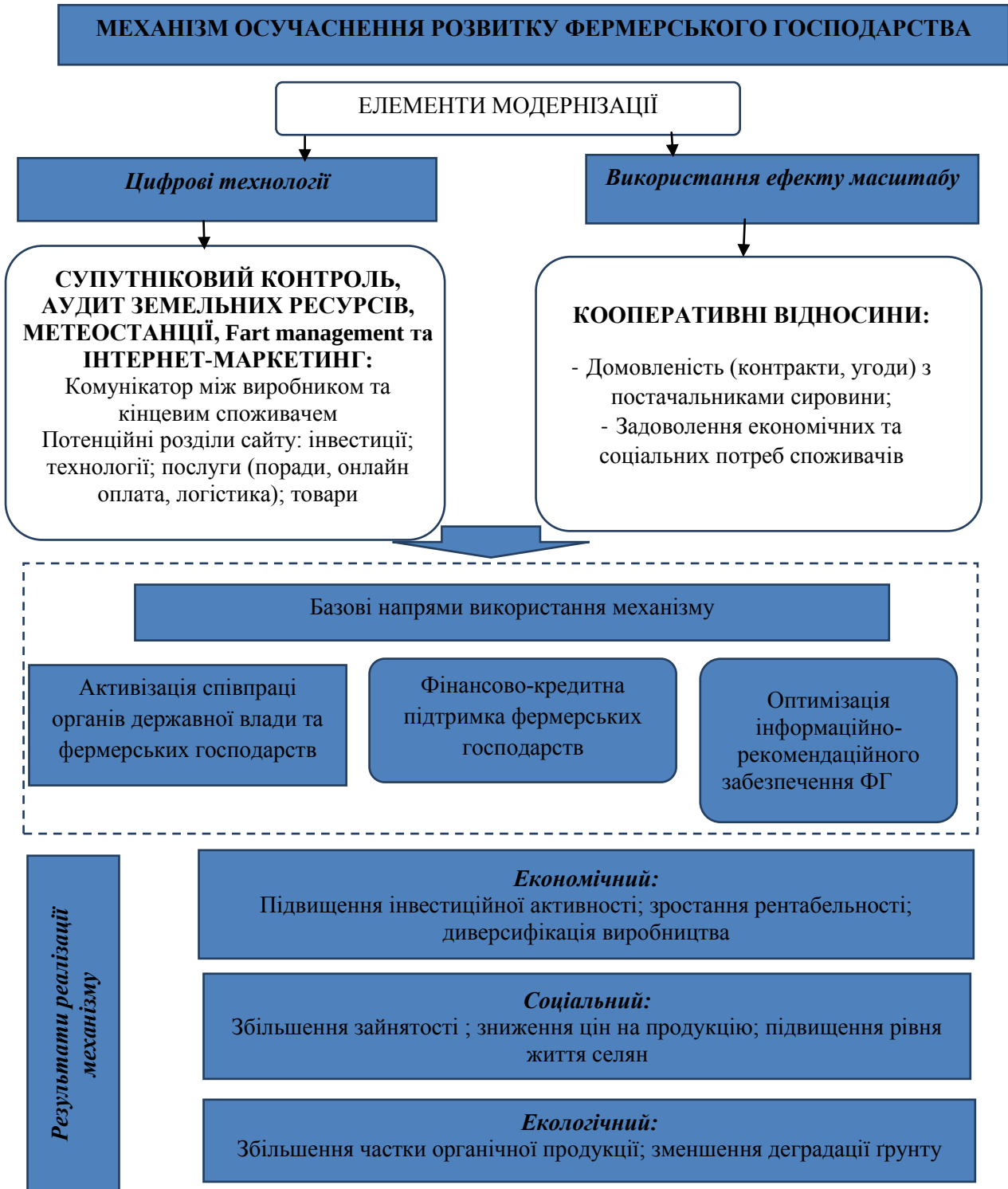


Рис. 2. - Механізм модернізації фермерського господарства

Такий механізм нам дає уявлення щодо поєднання інтернет-платформи та взаємовідносин (кооперації) з іншими структурами для розширення сфер

послуг та реалізації продукції, усунення використання посередників для безпосередньої комунікації зі споживачами, змін в ціновій політиці організації.

Нами рекомендовані до впровадження у бізнес-процес виробництва фермерського господарства такі цифрові програмні продукти та сервіси:

1. Супутниковий контроль та аудит земельних ресурсів: візуалізація банку землі; занесенні даних щодо розміру ділянок; складання електронної карти угідь. Для цього застосовують спеціальні програми на гаджетах, наприклад така технологія як BigData. За допомогою такої технології здійснюють аналіз з сервісів датчиків, що встановлюють на полях. Вона показує динаміку розвитку культур, роботу техніки, стан ґрунту та інше.

2. Сервіси метеостанцій: попереднє визначення кліматичних умов та контроль; розробка строків проведення сільськогосподарських робіт; контроль за вологістю ґрунту. Такі метеосервіси візуалізують історії змін клімату із розбивкою через віджети за темами та необхідними показниками. Класичною пропозицією інноваційної технології в секторі альтернативних джерел енергії може бути (радикальна) інновація, модифікуючи (наприклад, плівкові елементи сонячних батарей)[2].

3. Farm management: прогнози щодо обсягу виробництва; менеджмент активів; контроль за транспортуванням. Сучасні сайти є помічником у пошуку покупців продукції, наприклад: Tgabotais. Це є популярним інструментом інтернет-трейдингу для ефективної, швидкої торгівлі сільськогосподарської продукції, як з національними, так і міжнародними компаніями. Інша платформа для розвитку аграрних організацій AgroTalks. Вона також застосовується як інструмент для пошуку партнерів та клієнтів.

Впровадження діджиталізації призведе до пошуку вузькоспеціалізованих фахівців в аграрній сфері[3].

Державний вплив має також вагоме значення не тільки фінансової підтримки фермерів, але і за розрахунок проведення вебінарів, онлайн консультацій, засобів комунікацій з Фондом підтримки дрібних та середніх фермерських господарств, розробки онлайн платформ для здійснення продажу продукції, сайтів щодо інвестування та розвитку бізнесу.

Отже, маркетинговий аспект диверсифікації діяльності фермерського господарства пов'язаний з процесом, що охоплює дії, рішення для виявлення можливостей діяльності фермерського господарства. Які своєю чергою, спрямовані на збільшення доходу, можливості розширення випуску нових видів та органічної продукції, створення високої конкурентоздатності для організації.

Для фермерських господарств нами запропоновані наступні напрямки щодо диверсифікації процесів:

- завоювання конкурентних переваг на ринку;
- організація раціонального територіального управління;
- забезпечення розвитку сільської території необхідною продукцією.

Для удосконалення технологічного процесу фермерського господарства можемо запропонувати використання GPS-трекінг техніки і контролю за використанням паливно-мастильних матеріалів (такі технології часто використовують фермери інших країн). Така технологія надає перевагу як для конкурентоспроможності, так і мінімізують негативний вплив виробничої діяльності людини на навколишнє середовище при виробництві органічної сільськогосподарської продукції.

Зрозуміло, що обмеженість у фінансових ресурсів впливає на неможливість застосування нового обладнання, придбання насіння органічних добрив. Внаслідок чого знижуються темпи впровадження більш ефективним (менш затратних) технологій для продуктивного вирощування аграрних культур.

Одним зі шляхів покращення діяльності є кооперування з іншими фермерськими господарствами на добровільних та ініціативних засадах. Тому, потрібно застосовувати «старт спеціалізацію» фермерства – особливий підхід до формування об'єднань фермерів на регіональному рівні, визначаючи найбільш перспективні сфери розвитку об'єднаних територіальних громад (далі - ОТГ).

За допомогою ОТГ та залучення інвесторів модель спіралі розширюється: аграрний бізнес - сільські території – ОТГ. Її сутність полягає у вивченні особливостей аграрної території через залучення інноваційних ресурсів. Саме таке об'єднання допомагає дрібним фермерським господарствам отримати:

- покращення відносини у стосунках з конкурентами;
- регулює зміни у вигодах економії від масштабу;
- скорочує витрати при укладанні угод;
- розв'язує соціальні проблеми.

Кожне підприємство виокремлює для себе бізнес-процеси, які повинні відповідати сучасним можливостям та поставленій цілі із зазначеними завданнями. Запропонована модель та її перелік складових, пов'язує в собі бізнес-процеси за використанням певних чинників які забезпечують виробництво, а саме:

- речовий чинник: засоби виробництва (знаряддя та предмети праці);
- особовий чинник : робоча сила (здатність працівника до праці);
- природний чинник: земля.



Тому, ці чинники і впливають на витрати, які виникають не безпричинно, а через дію певних процесів на фермерському господарстві. Залежно від виду діяльності потім і впливають на забезпечення необхідного розміру прибутку.

Отже, удосконалення механізму бізнес-процесів фермерського господарства, забезпечення інформаційно-довідкових сфер, застосування інноваційних технологій посилить його соціально-економічний захист, збільшить продуктивність праці.

#### **Список використаних джерел:**

1. Александрова К. Розробка та впровадження бізнес-процесів для підвищення якості та безпеки продукції підприємства. *Бізнес-інформ. Економіка*. 2018. № 6. С. 261–268.
2. Бабина О.М. Сутність інноваційно-інвестиційної діяльності у контексті розвитку альтернативних джерел енергії. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>
3. Головне управління статистики у Кіровоградській області. URL: <https://www.kr.ukrstat.gov.ua/?r=stat/2021/08>
4. Лезіна А. В., Борець А. А. Діджиталізація бізнес-процесів сучасного підприємства. *Збірник тез доповідей: ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*. Київ, 2020. С. 95-96.
5. Кузнєцов А. І. Методика проведення обстеження бізнес-процесів підприємства. Портал iTeam Технології корпоративного управління. URL: [http://www.iteam.ru/publications/it/section\\_51/article\\_1469](http://www.iteam.ru/publications/it/section_51/article_1469).

### **1.6. Самоменеджмент як ключовий елемент розвитку та самореалізації в сучасному суспільстві**

**Нестеренко Т.С.,**

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри  
маркетингу, менеджменту та економіки,*

*Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті*

В сучасних умовах надто значущими стають потреби кожної особистості у самостійному прийнятті рішень, формуванні стилю поведінки та у регулюванні відносин з іншими людьми. Однією з найактуальніших проблем соціологічної науки є дослідження здатності самоуправління особистості, зокрема в освітніх установах, таких як школи, коледжі, вищі навчальні заклади. Саме в цьому періоді формується моральне обличчя людини, визначається стиль поведінки в соціальних відносинах, а також розвиваються моральні та професійні якості. Сучасна молодь потребує високого рівня активності, мобільності, самостійності та здатності орієнтуватися в умовах соціальних змін.